

ADVIES Nr 47 / 2001 van 10 december 2001.

O. Ref. : 10 / A / 2001 / 045

BETREFT : Verzoekschrift in toepassing van artikel 41 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen.

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer,

Gelet op de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, inzonderheid artikel 29 en 30;

Gelet op de adviesaanvraag van 22 oktober 2001 van de Heer Voorzitter van het Vlaams Parlement;

Gelet op het verslag van dhr. E. Van Hove,

Brengt op 10 december 2001 het volgende advies uit :

I. VOORWERP VAN DE ADVIESAANVRAAG:

Het Vlaamse Parlement, meer specifiek de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid heeft een verzoekschrift ontvangen en in behandeling genomen dat de, volgens de verzoeker wijd verbreide, praktijk aanklaagt dat scholen in allerlei formulieren het beroep van de ouders van schoolkinderen opvragen. De verzoeker wenst dat het Parlement een initiatief zou nemen waardoor het in gelijk welke vorm van onderwijs verboden zou worden om naar het beroep van de ouders te vragen. Alvorens hierover te concluderen, wenst de Commissie voor Onderwijs hieromtrent het advies te vernemen van de Commissie.

In de termen van de wet op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer gesteld wenst men het antwoord op de vraag of er een proportioneel en ter zake dienende verwerking mogelijk geacht wordt van het gegeven 'beroep van de ouders' in schoolverband. (art.4 van de Wet van 8 december 1992)

II. HET BEROEP ALS GEGEVEN IN VERWERKINGEN

In heel wat verwerkingen en omstandigheden wordt naar het beroep van de betrokkenen gevraagd. Men kan voor deze praktijk drie gronden aanvoeren of modaliteiten aanduiden waaronder 'beroep' in verwerkingen voorkomt.

1. Het beroep vormt één van de basiskenmerken waardoor iemand administratief en ambtelijk geplaatst wordt in de maatschappij. Als zodanig is het vermelden van het beroep een overblijfsel uit een tijd waarin inderdaad het beroep aangaf wat de functie was van iemand in de gemeenschap, de tijd der gilden en ambachten. Heden ten dage is er echter niet meer die stabiliteit in de beroepsuitoefening, eertijds zelfs van vader op zoon, die daarvoor vereist is. Evenmin is de titulatuur nog langer bestendig, dagelijks komen er beroepen bij en vallen er af. Een Java-deskundige is al lang niet meer de makelaar in koffie van Multatuli, maar een programmeur van scripts die zich stiekem over het internet verplaatsen. Zo heeft de Commissie al herhaaldelijk gewezen op de betrekkelijke waarde van de vermelding van het beroep in het Rijksregister waarvoor vermoedelijk inderdaad geen andere grond voorhanden is dan het feit dat het al heel lang zo is.

Voor sommige beroepen is er wel nog steeds een ambtelijke opvolging vereist. Men denke aan de bescherming en erkenning van sommige titels nodig om aan de burger een garantie van deugdelijkheid te geven in zijn vraag naar hulp of diensten, zoals de titel van 'arts' of deze van 'advocaat'.

2. In de tweede modaliteit is men niet rechtstreeks in het beroep als zodanig geïnteresseerd. Het beroep wordt dan gebruikt als een indicator van de socio-economische status van een volwassene en diens gezin. Kennis van de socio-economische status van zijn burgers is belangrijk voor de overheid in verscheidene beleidsdomeinen. Het beleid moet voortdurend rekening kunnen houden met de socio-economische status van de burger omdat het beleid voor een groot deel herverdeling van middelen beoogt en de verhoging van de kansen van diegenen die lager ingeschaald zijn wat socio-economische status betreft. Het is dan wel de vraag hoe goed het beroep een indicator kan zijn van de socio-economische omstandigheden van betrokkenen.

3. Tenslotte is het beroep uiteraard een relevant gegeven in deze verwerkingen die rechtstreeks de arbeid of economische bedrijvigheid van betrokkenen betreffen. Weliswaar zal het in dezen veelal niet om beroepstitels gaan dan wel om functies in het arbeidsproces, als werknemer of zelfstandige ondernemer. Zo zijn beroepsziekten of de kans op arbeidsongevallen verbonden met specifieke beroepen en de omstandigheden eigen aan deze beroepen.

III. DE RELEVANTIE VAN BEROEPSINFORMATIE VOOR HET ONDERWIJSBELEID

Binnen het onderwijs kan het beroep van de ouders moeilijk onder de eerste modaliteit relevant zijn. Er zijn immers geen decretale of andere wettelijke beschikkingen die de toegang tot sommige opleidingen of andere voorwaarden om aan onderwijs deel te nemen afhankelijk maken van het beroep van de ouders van de leerling. Een ambtelijk gebruik van deze informatie is er dus niet. Evenmin zijn scholen betrokken bij de beroepsuitoefening van de ouders.

Onder de tweede modaliteit is een toepassing in het onderwijs wel denkbaar. Wetenschappelijk onderzoek heeft immers consistent aangetoond dat het schoolse presteren van leerlingen, naast van erfelijke factoren, sterk afhankelijk is van de thuissituatie en de stimulans tot leren die daarvan uitgaat. Tevens is het geweten dat gezinnen uit de 'betere kringen' of van hogere socio-economische status, meer belang hechten aan schoolse prestaties, die beter opvolgen en globaal hun kinderen meer mogelijkheden tot goed leren kunnen geven. Indien het beroep van de ouder(s) een aanduiding zou geven van de socio-economische status van het gezin, zou deze informatie de school in de gelegenheid stellen om remediale maatregelen te nemen voor deze leerlingen wiens ouders een zwakkere stimulans tot leren kunnen bieden. Deze kennis kan echter evengoed averechts werken: de verwachting die men van leerlingen heeft kan zich aanpassen aan de ingeschatte socio-economische status en zo waar maken wat voorheen niet was.

Kan men echter nog van het gegeven beroep verwachten dat het een goede indicator is van de socio-economische status? Zoals hoger gesteld is het beroep niet langer de stabiele plaatsbepaler die het vroeger was. Evenmin geeft het beroep van de ouders uitsluitel over het inkomen waarover het gezin beschikt, terwijl het welvaartspeil van het gezin op een directe wijze de leermogelijkheden van leerlingen bepaalt: bijvoorbeeld het beschikken over een eigen kamer en over leermiddelen allerhande. Zeer dikwijls wordt naar het beroep gevraagd, niet omdat men dit een betere indicator vindt van socio-economische status dan het inkomen, maar omdat men een vraag naar het inkomen te indringend vindt. Bovendien heeft de school geen behoefte aan deze informatie. Er zijn weinig omstandigheden waar zo nauwgezet de prestaties worden opgevolgd als in de school: de wekelijkse rapporten, periodieke toetsen en examens. Wanneer men zulk direct zicht heeft op de prestaties van de leerlingen heeft men geen behoefte aan een bedenkelijk systeem van onrechtstreeks inschatten van prestaties.

A-priori lijkt het dus moeilijk een scenario in te denken waarbij het beroep van de ouder in en verwerking van persoonsgegevens door een school ter zake zou kunnen zijn in de context van een gelijke-kansen beleid of prestatieopvolging. Het risico van misbruik is misschien wel groter dan de relevantie van het gegeven.

Betekent dit dat het aangewezen is dat er een algemeen verbod tot opvragen van het beroep van de ouders komt? Denklijk niet. Het is nu al verboden niet ter zake doende persoonsinformatie te verwerken, een verbod zou daar niets aan toevoegen. Bovendien is het niet ondenkbaar dat punctueel een vraag naar het beroep van de ouders onder de derde modaliteit wel zinvol en proportioneel zou kunnen zijn. Men denke bijvoorbeeld aan een school die de ouders wil betrekken bij de beroepsoriëntering en op zoek gaat naar ouders die willen getuigen over het beroep dat zij uitoefenen. In zulke context zou de vrijwillige opvraging van het beroep van de ouders wel degelijk verantwoord zijn en zou het spijtig zijn dat een algemene verbodsmaatregel dit onmogelijk maakt.

Veeleer dan een algemeen verbod zou men kunnen overwegen aan de Minister onder wiens bevoegdheid het onderwijs valt te vragen een schrijven te richten tot alle scholen waarbij gewezen wordt op de wettelijke verplichting om sober en ter zake te zijn bij het opvragen van informatie bij de leerlingen, op de rechten van inzage en verbetering die de ouders daarbij hebben en waarbij, in het algemeen, het privacybeleid van het departement wordt toegelicht.

De secretaris,

De voorzitter,

(get.) B. HAVELANGE

(get.) P. THOMAS.